

Jegyzet

[Kortárs tánc](#)

Kutszegi Csaba: Gergye tánca a női bábbal világszám, sőt...

Horizont Nemzetközi Kortárstánc Fesztivál, Miskolc – 3. rész -

Ma Magyarországon nem lehet nélküle megúszni az elgondolkodást a provokáló kortárs művészetekről...

Egyebek mellett azt szeretem a Horizont Fesztiválban, hogy a néző ott egy este kaphat babás-habos, finom-langyos kényeztetést, és utána rögtön jéghidegből forró vízbe mártogatást. Ez történt velem is a fesztivál negyedik napján, és ez tényleg nem volt ellenemre...

Persze túlzás volna azt állítani, hogy a szlovén MN Dance Company *DE-SET* című produkciója csupán langyos nézőkényeztetés volna, de az tény, hogy az elejétől végéig igen kellemes, komplex tánc-zene-látványt prezentáló opus igencsak nézőbarát. Például az által, hogy két táncos főszereplője, Michal Rynia és Nastja Bremec Rynia (akik a koncepciót, a koreográfiát és részben a jelmezeket is jegyzik) igen kedves, szimpatikus táncospár. Jól képzettek, szorgalmasak, remekül táncolnak és kitűnő előadók. Táncuk és játéuk egyfajta naiv bájt mutat. Ebben kétségtelenül van némi kedves, „korakortárs” kezdetlegesség is, de ennek ellenére vagy éppen ezért sokkal jobb előadást produkálnak, mint sok rutinszerű megoldást magabiztosan alkalmazó (túl)érett profi. Nagyon fontos, hogy a művész pár nem mástól akar átvenni kész tudást, hanem a saját bőrüket-testüket-lelküket viszik vásárra, és maguk akarják megtapasztalni és megszerezni a tudást. Ettől hiteles és színvonalas az előadásuk.

MN Dance Company: DE-SET / Fotó: Éder Vera

Örök témát dolgoztak ki: nő és férfi megunhatatlan kapcsolatát, annak felemelő és küzdelmes pillanataival. Jó ízléssel és intelligensen teremtenek koreográfiai mondanivalójuk köré zenei és látványközeget. Kitűnő zenész duó kíséri őket, de nem is a kíséret a jó kifejezés erre, hanem a zeneszekció tagjai inkább társművészetet képviselő alkotótársaik: Boris Benko (ének) és Primož Hladnik (zongora). A teret alacsony emelvényekbe dugott függőleges elektromos vezetékek osztják meg, ki-behúzásuk a látványt és a hangulatot is módosítja, ezért is szimbolikus ingerület-elvezetőnek tetszik a szerepük, ha nem éppen konkrétan nő és férfi idegműködését szimbolizálják, heves (vagy éppen idillbe váltó) párkapcsolati csatározások idején. Boris Benko prima szólóének-számai hol kísérik a koreografikus történéseket, hol kifejezetten inspirálják azokat.

A táncos pár előadása az emberi kapcsolatok gyönyörű mélységeit és magasságait mutatja meg, talán egy kicsit túl hosszú is nyúlik ezek részletezése. De imponáló a táncosok koncentrált, mégis felszabadultnak, lendületesnek tetsző technikás tánca, a teljes előadógárda színpadszeretete, artisztikus közlésvágya.

Az alapvetően pozitív, életigenlő szlovénok után a nem éppen könnyed, kedélyes bájáról híres, magyar Hodworks együttes lépett fel – mit mondjak, a poklok legmélyebb bugyrát mutatták meg, mely infernális mélység minden bizonnyal egy szokványos, ám őszintén feltárt, hétköznapi emberi lélekbeli napi gyakorlatának felel meg. Persze ez csak az én hirtelen előkapott értelmezésem, ami azért is minimum necces, mert magam is azt vallom, hogy Hód Adrienn koreográfiáit egyáltalán nem (is) kell értelmezni, megkísérelni szavakra lefordítani. Ennek ellenére az ember mindig keresi a magyarázatot, mert úgy tudja csak magáévá tenni, befogadni a műalkotást, ha legalább megkísérli nevén nevezni, esetleg elemezni, értékelni a látottakat-hallottakat, vagy azoknak egy részét. Na, erre mondják (legalábbis, gondolom, az *Amber* című dolgozat esetében), hogy még Ézsajas próféta szókingse sem elégséges a feladathoz...

Hód Adrienn: Amber / Fotó: Éder Vera

De nem akarom mellébeszéléssel elmismásolni a véleményem megfogalmazását. Hód Adrienn a koreográfiáiban évek óta azzal kísérletezik, hogy vajon lehet-e tovább feszíteni a húrt a végsőnek gondolt-tetszett-érezett határokon túl is. Megpróbálta már az időt megállítani és feldarabolni, a póre táncost az anyaszültnél is meztelenebbre vetkőztetni, és most, a közönség előtt a fesztiválon először bemutatott *Amberben* – szerintem – az ember ösztönlény mivolta bemutathatóságának a határait feszegeti, a provokálás és nézősokkolás jól bevált eszközeinek csúcsra járatásával. Tisztelem Hód Adrienn következetes munkásságát, de nem rejtem véka alá: szerintem a módszere eleve zsákutca (persze lehet, hogy kifejezetten ez a célja: bemutatni az emberi küzdelmek eredendő hiábavalóságát). Nekem nehéz nem öncélú, elavult kortárs giccsnek látnom az *Amber*t, mert én hasonlót először már a múlt század nyolcvanas éveinek végén láttam Amszterdamban, egy romkocsmában – de tény: akkor valósággal bennem szorult tőle a levegő. Pedig annak a performansznak az alkotó-előadója a zsigerrengtető, agysejt-szétrázó elektronikusan képzett majdnem maximumra tolt hangerő eszközével nem is élt, ahogy ezt Hód megteszi ebben a koreográfiájában, főleg a mindent átható basszus hangok felsrőfolásával.

Nézők az Amber című előadáson / Fotó: Éder Vera

Mindettől függetlenül Hód Adrienn elismerést érdemel, mert úgy készítet gondolkodásra, ahogy senki más nem tud készíteni rá. Ugyanis az előadásain legalábbis én nem foglalkozom a látottakkal (és hallottakkal), sőt, a legtöbbször kifejezetten megpróbálom kikapcsolni az érzéseimet, ugyanúgy, ahogy ott és akkor az előadók és az alkotók sem törődnek velem. Így nyugodtan azon gondolkodhatom, amin akarok. Nekem az ilyen előadás csak háttér, egyfajta lényeg megrajzolt közege lehet, csupán ornamentika a gondolataimhoz. Ha Hódnak ez direkt szándéka, és – mint az ábra mutatja – ezt el is éri, akkor zseni. És azt kifejezetten hangsúlyozom: nagyon jó, hogy meghívták a fesztiválra. Ma Magyarországon nem lehet nélküle megüszni az elgondolkodást a provokáló kortárs művészetekről, és ez utóbbi mindenhol szükséges lenne – ha szeretni és elfogadni nem is kötelező.

Velem először itt, a miskolci Horizonton történt meg, hogy egy online bemutatott koreográfiát utána élőben is megnézhettem. Tanulságos is az eset, és rögtön az aktuális jelenbe ránt: lehet, hosszútávon is arra kell felkészülnünk, hogy az online vetített, a streamelt és a jelenléti előadások ezután a járvány engedte lehetőségek szerint fogják váltogatni egymást az életünkben? Mert ez a nyár boldog szabadságban telt el ugyan, de mindenki tudja, hogy a delta variáns már itt ólálkodik közöttünk, és néhány hét múlva robbanni fog. (Nem kis megdöbbenésemre az eddig látott miskolci előadásokon egyedül én viseltem maszkot (Budapesten azért ez nem így van). Meg is kérdezte egy mellettem ülő kolléga: te nem vagy beoltva? Dehogynem, mondtam, már a harmadikra is kaptam időpontot, csak azért viselek maszkot, hogy tünetmentesen se adjam tovább azoknak, akik még valamiért nincsenek beoltva. Ez már végképp nem tartozik ide, de elárulom: a kolléga úgy nézett rám, mint ahogy egy bantu néger ötszáz éve nézhetett a falujában először megjelent fehér emberre...)

Duda Éva Társulat: Prizma / A fotó forrása a Horizont Táncfesztivál fb-oldala

Igen, a Duda Éva Társulat *Prizmája* kifejezetten a pandémiáról szól. Szakmailag azt értékelem benne igen nagyra, hogy nemcsak „egyszerűen” megjeleníti a szorongás, a korlátozások miatti bezártság lehangoló lelki állapotait, hanem Duda Éva, a koreográfus artistikusan beleilleszti a testnyelvbe az emberiség frissen, egy újfajta evolúciós folyamatban kialakult gesztusait, testbeszédét. Ezzel mutatja meg, mennyire életünk részévé vált a járvány. Észre sem vesszük, hogyan alakul át a metakommunikációnk. Végérvényesen? Talán nem, de ha nem akarjuk, hogy úgy legyen, legalább zárt térben vegyük fel azt a maszkok, még akkor is, ha momentán (valamiért) éppen nem kötelező.

A *Prizma* élő előadásának nekem ékes bizonyossága annak, hogy bármennyire jó is lehet egy színházi felvétel, mégiscsak a jelenléti előadás az igazi. A kitűnően felépített koreográfia rögtön magával ragad, boldogító a szabadság, hogy arra figyelhetek, amire éppen akarok, és nemcsak arra, amit a kamera megenged. A fények, a látványvilág is jobban érvényesül és hat, a táncosok jelenlétéről nem is beszélve (még ha arcukat álarc fedi is). A bátortalan gesztusokkal az uniformálissá vált lények egymással próbálják újra felvenni a kapcsolatot, mert már nagyon hiányzik nekik az érintés, a kommunikáció, amelyek nélkül lehetetlen az élet. A koreográfiában majd' egyórányi mozdulatépítkezés eredményeként a szaggatott, remegős, ritmikus elektronikus zenével kísért izolációt felváltják a lírai zenei tételekre zajló egymásra találások, megszületnek az egymásba fonódó csoportkapcsolatok. Már majdnem biztató a végkifejlet, de a lények végül a kezdő helyzetükbe kerülnek vissza: egymástól elkülönülten, remegve félnek. Vagy nem is történt velük semmi, és csak a vágyaikat láttuk koreográfiában kivetülve, vagy némi szabadság után elérte őket az újabb hullám.

Gergye Krisztián Társulata és Gloria Benedikt: Kokoschka babája / A fotó forrása a Horizont Táncfesztivál fb-oldala

A fesztivál záró előadása a *Kokoschka babája* volt, Gergye Krisztián Társulata és Gloria Benedikt előadásában. Az opus többszörösen régi, békebeli időket idéz fel: a bemutatója 2015-ben volt (hja, akkor még fogalmunk sem volt covidról...), az ihlető forrásként szolgáló igaz történet pedig jó száz éves (még éppen a Nagy Háború előtti boldog békeidőkből származik): Oscar Kokoschka Gustav Mahler halála után három évig a zeneszerző özvegyével, Alma Mahlerrel élt, majd szakításuk után készített a nőről egy életnagyságú babát, és a továbbiakban vele járt társaságba, színházba. A múlt századforduló avantgárd világa, a bécsi szecesszió jelenik meg Gergye színpadán – más-más alakokkal immár sokadszorra. A korszak zenei, képzőművészeti és irodalmi termése gazdag és vonzó, erre Gergye még rengeteg saját pluszt is rátesz. Az előadást beszövi a korból (és persze a jelenünkből is) származó szürreális, asszociatív látomások, idősíkváltkozások és egy jó adag jelentésszerű szerepcsere mindig mozgó elegye, mindezek fókuszába élet és halál halandónak sosem felfogható, ontológia botránya, elfogadhatatlan ellentmondása van beállítva. Az élettelen bábbal helyettesítés – Kokoschka és Gergye részéről – nem csupán egy művészhibort, hanem reménytelen kiáltás a halál ellen. A szeretteink elmúlása ugyanúgy felfoghatatlan, mint a száz évvel korábban élt halhatatlanok eltűnése. Az előadás két kiemelkedő jelenete Gloria Benedikt expresszív siratótánca a felvillanó arcképek előtt és Gergye Krisztián utánozhatatlan tánca a női bábbal – ez utóbbit bátran világszámnak nevezném, csak azért nem teszem, mert annál több. A bábuk külleme, szerepeltetésük a színháztörténetben jártas nézőben felidézik Tadeusz Kantor ikonikus *Halálszínházát*, de a látottak eme asszociáció nélkül is pontosan hatnak. Hat évvel az ősbemutató után az előadás ugyanolyan erős, talán még jobb is. Gergye Krisztián és Gloria Benedikt mellett ebben orosz-lánrésze van a bábművész Barabás Anitának is.

Lehet, hogy ez az augusztusi Horizont Nemzetközi Kortárs tánc Fesztivál eredetileg a járvány miatt elmaradt tavaszi rendezvény újratervezett pótlása volt. Sose sikerüljön rosszabbul gyorsintézkedés!

2021. augusztus 28.